

ZKUŠENOSTI Z UKLÁDÁNÍ BOJOVÉ TECHNIKY

V současných podmínkách dlouhodobě ukládaná tanková a automobilní technika (dále DUTAT) představuje značnou materiální a bojovou hodnotu pozemních vojsk. Péče o tuto techniku a její všestranná připravenost a pohotovost k použití ovlivňují bojeschopnost naší armády.

Zvyšování obranyschopnosti naší země, tak jak to ukládá XVI. sjezd KSČ a vyžaduje současná mezinárodní situace, je podmíněno rovněž řešením organizačně technických problémů, mezi něž patří i DUTAT.

Moderní armáda pro zajištění válečných operací musí mít i mohutné zálohy na vysokém stupni připravenosti, a to i v oblasti technické. Tyto zálohy musíme v krátkém čase a za jakýchkoli podmínek uvést do plné bojové pohotovosti. Udržování záloh na požadovaném stupni pohotovosti musí vyžadovat minimální náklady. I armáda USA má pro své jednotky na středoevropském válčišti část techniky nakonzervovanou a uloženou ve skladech techniky přímo na území západoevropských států. Žádný (ani nejvyspělejší) stát si

z ekonomických důvodů nemůže dovolit udržovat tak mohutnou armádu, aby mohl zajistit použití veškeré techniky bez nároku na její protikorozi ochranu.

Z těchto důvodů je i v naší armádě část techniky určená pro mobilizační použití nakonzervována a uložena v nedotknutelných zásobách.

Vojenská technika je složitý konstrukční celek, na kterém jsou použity kombinace různých materiálů, oceli, barevných a lehkých kovů, pryže, plastických hmot a dalších materiálů. V tomto složitém systému je obtížné zaručit pro všechny použité materiály dostatečnou stálost vůči korozi a přirozenému stárnutí. Správným použitím vhodných prostředků dočasné ochrany a jejich obměnou po době zaručené životnosti můžeme působení koroze na bojovou techniku prakticky zabránit a proces stárnutí podstatně zpomalit.

Protikorozi ochrana a ukládání techniky jsou jednou z činností, která zabezpečuje udržování bojové techniky v nedo-

tknutelných zásobách v trvale bojeschopném stavu. Je činností nenahraditelnou v systému bojové pohotovosti tankové a automobilní techniky, která je mimo provoz. Ve svém důsledku konzervace a ukládání techniky při zabezpečování stanovených úkolů ČSLA šetří i značné materiální hodnoty.

Základními dokumenty v oblasti ukládání této techniky jsou předpisy ev. zn. Tank-30-6, Tank-30-7 a rozkazy MNO č. 10/77 a č. 15/80, které řeší problematiku krátkodobého i dlouhodobého ukládání z hlediska norem a zásad. To znamená, že řeší i otázky organizačně technické, technologické a materiálové.

Zavedené metody ukládání v ČSLA poskytnou bojové technice po celou dobu uložení (až 5 let) dostatečnou ochranu. Je však třeba dodržovat příslušná nařízení a předpisy i bez zbytku plnit požadavky technologických postupů. Nejdokonalejší technologie ukládání a konzervace může však uchovat techniku jen v tom stavu, v jakém byla uložena. Během uložení se v žádném případě nemůže technický stav zlepšit.

Při kontrole dlouhodobě uložené techniky většinou zjišťujeme závady v technickém stavu, s kterým byla technika uložena (neúplnost skupin, výstroje a výzbroje, mechanické poškození, nedostatek provozních hmot). Tyto závady svědčí o nízké kvalitě prací při přípravě techniky k uložení i o nízké úrovni kontroly řídících a odpovědných funkcionářů. Je to především tím, že vedoucí funkcionáři si neuvědomují, že odpovídají za stav této techniky i její bojovou pohotovost.

V přípravném období ke konzervaci a ukládání je především nezbytné organizačně i technicky zabezpečit účast všech odborníků. Harmonogram přípravy techniky k uložení je třeba zpracovat tak, aby nebyla opomenuta žádná práce či kontrolní úkon. Časově je třeba harmonogram sladit tak, aby jednotlivé pracovní skupiny (nebo jednotlivci) si navzájem nepřekážely a ne-

mařily již vykonanou práci. Do pracovního procesu musí být zapojeni odborní pracovníci všech materiálních hospodářů, jejichž materiál je ukládán společně s bojovou technikou.

Při konzervaci je třeba především používat jen předepsané konzervační prostředky osvědčené kvality. Jakékoli nevhodné náhrady se neprojeví bezprostředně po konzervaci, ale mnohem později. Tyto zámeny pak přinášejí práce navíc, ať již při odstraňování koroze, odkonzervování nebo uvedení mechanismu do původní funkce. Často může dojít i k podstatnému snížení bojové pohotovosti tanku způsobené téměř nemožnou odkonzervací zvláště při bojovém poplachu, nebo poškozením mechanismu. V tomto směru je zvláště nebezpečná záměna některého konzervačního prostředku za Resistin M2, nebo jeho nevhodné použití. Časem tvrdne a slepí pohyblivé části tak, že např. pěchotní zbraně nemůžeme vůbec použít. Rovněž tak je nevhodné použít konzervačního vosku Revax-30 na ložiska a elektrická zařízení.

Po ukončené konzervaci motorů tankové techniky se často opomíjí nastavení páky ruční dodávky paliva na 1/3, což umožní spuštění motoru i v případě, že během uložení dojde k zalepení hřebenové tyče vstřikovacího čerpadla ve vedení v důsledku vyschnutí konzervačního oleje. Po nastartování se hřebenová tyč ofesý sama uvolní, i když došlo k vyschnutí konzervačního oleje.

Krátkodobé ukládání je, jak ukazují zkušenosti, technologicky zvládnuto a je úspěšné. Není zabezpečeno u veškeré techniky, která podléhá ve smyslu platných nařízení krátkodobému uložení. Ne vždy jsou při opravách nátěrů dodržovány hlavní zásady, které jsou stanoveny v předpise ev. zn. Všeob-21-1, díl 1. Větší pozornosti si zasluhuje stav a úplnost výstroje vozidel a stav prostorů pro uložení akumulátorů.

Dlouhodobé ukládání tankové techniky (pásové) do obalu z polyetylenové fólie nečiní potíže. Tohoto způsobu ukládání

můžeme však použít pro uložení techniky v garážích, aby nedocházelo k poškození obalů vlivem větru. Při tomto způsobu ukládání je třeba věnovat pozornost neporušenosti prefabrikovaných obalů a kvalitě svarů, což vyžaduje především čistotu svařovaných ploch, správnou svářecí teplotu a rychlost.

Dlouhodobé ukládání tankové techniky (konstrukčně hermetické) do obalu ze stříkaného mikrokrytalického vosku za horka (zkráceně SM obalu) je již používáno několik let a přesto má své úskalí především v požadavcích na kvalitu práce. Pozornost je třeba věnovat již správnému přilepení obalu, aby byla zabezpečena nezbytná těsnost celého systému, dále vlastního nastříkání voskové vrstvy a nakonec i vkládanému vysoušedlu. To vše vyžaduje, aby vyčlenění pracovníci nebyli často střídáni a měli možnost plně se seznámit s používanou technologií, byli vybaveni příslušnými technologickými postupy, materiály a správně pracujícími mechanizačními prostředky.

Nekvalitní nalepení nebo nastříkání SM obalu je zdrojem netěsnosti, která podstatně snižuje kvalitu uložení. Způsobuje totiž předčasné nasycení vysoušedla, v krajním případě pak kondenzaci vlhkosti ve vozidle se všemi negativními důsledky.

V souvislosti s vysoušedlem chci připomenout, že jen dobře vysušené splní svůj úkol. Při sušení je třeba řídit se úbytkem jeho váhy a ne délkou sušení. Sušení je ukončeno, pokud hmotnost kontrolního sáčku s vysoušedlem je konstantní (neklesá s dobou sušení). Z praktických i teoretických poznatků vyplývá, že je nejvhodnější vkládat silikagel do vozidel ještě horký. Celá manipulace s ním po vysoušení musí být organizovaná a rychlá, aby nedocházelo k jeho nasycování mimo vozidlo.

Abychom snížili pracnost při čištění vozidla po nastříkání SM obalu, používáme separační roztok KP. Tento prostředek nesmíme stříkat, aby nedošlo k nastříkání

roztoku na místa, kde se má ukotvit nanášený mikrokrytalický vosk. Koncentrát připravíme smíšením 10 % přípravku Jar extra, 40 % glycerínu a 50 % vody. Koncentrát před natíráním ředíme vodou v poměru 1:1 až 1:2.

V průběhu ukládání je nezbytné učinit všechna technická a organizační opatření, která zabezpečují plnou provozuschopnost i bojeschopnost ukládaného vozidla. Jsou to především obměny pryžových dílů, PHM, síťeliva, zdravotnického materiálu, seřízení a kontrola rádiové stanice, rektifikace zbraní, inventura, vybavení vozidla technologickým postupem pro odkonzervaci a další.

Dosavadní zkušenosti ukazují, že ukládání techniky je nutné zkvalitnit i v oblasti samotné technologie zavedených norem. Ukládání bojové techniky není problémem pouze jednoho materiálního hospodáře, ale dotýká se všech materiálních hospodářů, jejichž materiál je s bojovou technikou ukládán. Z tohoto důvodu bylo nutné zpracovat základní takticko-technické požadavky na ukládání bojové techniky. Jen tak můžeme jednotně řešit problematiku ukládání, ale i obměn, kontrol a ošetřování techniky v uložení. Byly stanoveny tyto základní takticko-technické požadavky:

1. Bojová technika a materiál skladovaný v NZ společně s bojovou technikou se ukládá (skladuje) dvěma způsoby:

- krátkodobě (protikoroziní ochrana na dobu jednoho roku),
- dlouhodobě (protikoroziní ochrana na dobu pěti let).

2. Bojová technika se ukládá v NZ v plné bojové pohotovosti (úplná, s veškerou výzbrojí a vybavením), mimo akumulátorové baterie.

3. Konzervace a příprava bojové techniky k uložení musí být jednoduchá jak po stránce použitých materiálů a zařízení, tak i po stránce rozsahu prací. Pořebné materiály použité pro konzervaci a ukládání

musí být dostupné a pokud je to možné tuzemské výroby.

4. Konzervace bojové techniky, její výzbroje a výstroje musí zabezpečit ochranu proti korozi po celou dobu skladování a umožnit použití bojové techniky i jejího vybavení bez nároků na odkonzervaci.

5. Veškerý materiál, který je skladován v NZ společně s bojovou technikou, svou životností, způsobem protikorozi ochrany, nároky na ošetřování a kontroly musí odpovídat způsobu uložení bojové techniky.

6. Vnitřní prohlídku (kontrolu) bojové techniky uložené v NZ vykonáme pouze jedenkrát ročně u 10 % bojové techniky bez narušení způsobu protikorozi ochrany a bez nároku na manipulaci s materiálem. V případě potřeby můžeme u 50 % bojové techniky přezkoušet činnost důležitých skupin a částí.

Pouze u této techniky můžeme kontrolovat za stejných podmínek i materiál ostatních materiálových tříd uložený uvnitř techniky.

Z hlediska těchto požadavků budou zpracovávány nové technologie ukládání bojové techniky péčí vojenské výzkumné základny ČSLA.

Vzhledem k vynakládáním prostředků na ukládání bojové techniky je vhodné, aby vyšší stupně velení vytvářely pro tuto činnost patřičné kádrové, organizační a materiálové podmínky. Plány obměny materiálu v nedotknutelných zásobách, plány dlouhodobého ukládání bojové techniky a plány kontrolní činnosti je nutné ovlivňovat tak, aby nebyla narušována nepetržitá doba uložení, např. přemísťováním techniky. Obnova konzervace bojové techniky musí být sladěna s uskutečněním revize (po pěti letech u vojsk a po patnácti letech uložení u opravárenských závodů).

Velkou pozornost si zaslouží budování prostorů pro umístění bojové techniky nedotknutelných zásob (stálých parků techniky). V těchto prostorech, pokud zde není umístěna i technika běžného používání,

můžeme potlačit prvky pro každodenní ošetřování techniky, ale naopak zvýraznit prvky zabezpečující přípravné práce (i s využitím mechanizačních prostředků) dlouhodobého ukládání a především vytvořit podmínky pro garážování, rychlé odkonzervování a výjezd techniky.

Současný stav si vyžaduje neustálé sledování tabulkové naplněnosti a využití jednotek určených podle tabulek mírových počtů pro ošetřování a ukládání techniky nedotknutelných zásob. Příslušné stupně velení musí přijímat účinná opatření pro zlepšení kádrového zabezpečení dlouhodobého ukládání bojové techniky a pro lepší využití kapacit předurčených jednotek, která je v současné době využívána ve prospěch techniky jen okolo 30 %. Tyto jednotky jsou využívány pro strážní a dozorní službu, k obsazování neplánovaných funkcí a k plnění jiných úkolů. Do těchto jednotek jsou ve většině případů začleňováni praporčíci, specialisté a řidiči bez potřebné kvalifikace. Na funkcích jsou ponecháváni jen krátkou dobu, takže se nestávají ani zapracováni pro speciální práce. Pro zajištění vysoké bojové pohotovosti bojové techniky nedotknutelných zásob je třeba, aby příslušné stupně velení předkládaly i návrhy na úpravy tabulek počtů.

Při pracích spojených s ukládáním vozidel je třeba dodržovat zásady bezpečnosti práce, které vyplývají z předpisu ev. zn. Všeob-21-2 a dalších. Současně je nezbytné hospodárně a účelně využívat materiálů pro konzervaci a ukládání. Při kontrolách se setkáváme i s tím, že je nevhodně zacházeno se silikagelem, který dovážíme za devízy. Ani způsob skladování tohoto materiálu u řady útvarů neodpovídá jeho ceně a nezbytnosti pro ukládání bojové techniky. Význam hospodárného využívání silikagelu je dán rovněž jeho současným a perspektivním nedostatkem, neboť dovoz ze zahraničí byl značně omezen a neexistuje tuzemský výrobce.

Stejně tak není možné nedostatky při plánování nahrazovat improvizací a ničit prefabrikované obaly předěláváním na jiné

typy, nebo tyto obaly používat k jiným účelům. Takových případů špatného hospodaření je více a zde právě je jedna z možností, kam orientovat činnost útvarových organizací SSM, a to především v jednotkách, kde se technika ukládá. Pro tuto činnost i pro seznámení s vlastní problematikou a technologií ukládání můžeme použít krátkých barevných filmů, které zajímavou formou seznamují s dočasnou ochranou vojenské techniky a její aplikací na tankovou a automobilní techniku. První z filmů z půjčovny armádních filmů má název „Vítězství nad korozi“ a druhý „Dlouhodobé ukládání tankové a automobilní techniky“.

V průběhu uložení je nezbytné vykonávat předepsané kontroly a zabránit zcizování dílů vozidel, zejména vnějšího vybavení. Současně je třeba znemožnit poškození obalů a krycích plachet. Krycí plachty je třeba zabezpečit již před vlastním ukládáním, a to tak, že mezi SM obal a plachtu se vkládá dodávaná polyetylé-

nová fólie, aby nedošlo k promaštění krycí plachty. Ostré hrany a výstupky vozidla se podkládají, aby nedošlo k protržení plachty.

Po vyjmutí techniky z uložení je třeba mít formou technologického postupu zpracován sled jednotlivých operací tak, aby bylo zabezpečeno uvedení techniky do provozu v kteroukoli denní a noční dobu. K tomuto účelu jsou právě u útvarů vytvářeny speciální skupiny pro odkonzervování techniky, aktivaci přednabitých akumulátorů a montáž akumulátorů do techniky.

Úspěšná činnost těchto skupin a splnění stanovených časových norem však předpokládá dostatečné materiální a především organizační zabezpečení, dále i pravidelné školení a praktické nácviky.

Jen při dodržení stanovených technologických postupů, spolu s dobrou a bezchybnou organizací, můžeme úspěšně zabezpečit ukládání bojové techniky v plně bojové pohotovosti.